

Mer om Katarinaskolan – bakgrund och utveckling

Bakgrund

Katarinaskolan startade sin verksamhet hösten 1994 och är därmed en av de äldsta friskolorna i Uppsala. Det var ett par år sedan man öppnat möjlighet för andra aktörer än kommuner att starta och driva skolor med kommunal skolpeng, eftersom man ville uppmuntra en mångfald och variation i skolvärlden. Då talade man om friskolor som ett alternativ för dem som ville ha en utbildning med en annan inriktning eller i en annan form än de gängse. Lärarna *Lotta Misgeld* och *Stephen Coombs* tog fasta på detta och startade Katarinaskolan för att kunna omsätta sina visioner om den goda skolan i praktiken. De hade båda lång erfarenhet av arbete i det offentliga skolväsendet och hämtade mycket av sin inspiration från den europeiska skolvärlden, särskilt från England och Tyskland. För ändamålet införskaffades en gammal skolfastighet på Nedre Slottsgatan i Uppsala, som blivit tillgänglig sedan gymnasiet som tidigare använt den flyttat till större och modernare lokaler. De två grundarna utgjorde skolledningen under skolans första fjorton år och var dessutom i varierande grad verksamma som lärare.

Heliga Katarinas Skolstiftelse

En ideell stiftelse, Heliga Katarinas Skolstiftelse, är skolans huvudman och har som sitt enda syfte att driva Katarinaskolan. I stiftelsens styrelse finns kompetenser som är viktiga för verksamheten, bl.a. ekonomi, juridik och skolledning. Styrelsen anställer rektor som också är skolchef. Ledamöterna tillhör huvudsakligen de romersk-katolska och ortodoxa kyrkorna, men stiftelsen är fristående och lyder inte under någon kyrka eller annan organisation. Oberoendet har varit viktigt för grundarna, och från starten har skolan inte uppfattat sig som konfessionell eftersom den är fristående från samfundet och vänder sig till alla intresserade. Eftersom det i skolans traditioner finns inslag som tydligt bygger på kristendomen räknas den emellertid som konfessionell enligt nu gällande lag.

De veritate laetitia

Vad ville då grundarna med Katarinaskolan? De eftersträvade en skola med närhet och personlig atmosfär, grundad i en positiv syn på det mänskliga förnuftet. De ville förena höga ambitioner och krav med omsorg och uppmuntran. De framhöll vikten av att tro på elevernas förmåga och att se möjligheten hos varje människa, och på så sätt uppmuntra eleverna att tro på sig själva. De betonade det personliga ansvaret, respekt och omtanke för medmänniskan och rätten att vara sig själv utan att alltid ställa sig själv i centrum. Och framför allt ville de förmedla entusiasmen i att söka efter kunskap och sanning, i vid bemärkelse – intellektuellt, känslomässigt och estetiskt, eftersom det var detta som, enligt deras mening, gett upphov till hela den mänskliga kulturen. Utifrån denna ambition formulerade de Katarinaskolans motto: *De veritate laetitia* – ur sanning födes glädje.

Den humanistisk-kristna profilen

Grundarnas tänkande om människan och kunskapen bygger på den kristna människosynen, så som den förstås av de katolska och ortodoxa kyrkorna (där man t.ex. inte ser en motsättning mellan vetenskaplig och religiös sanning), och på den humanistiska bildningstraditionen. Med begreppet 'humanistisk' förstod de mer ett sätt att tänka och förhålla sig till människan och

lärandet än en ämnesmässig begränsning – de talade om vikten av att lyfta humanistiska aspekter i alla skolans ämnen, och de ville att hela skolans verksamhet skulle lyfta fram människans värde och en hög uppskattning av den kultur som är människans arv och ansvar. De olika skolämnena bidrar tillsammans till detta, tänkte de. Här spelar också de naturvetenskapliga ämnena en viktig roll, och de valde att benämna denna ämnesgrupp som just 'naturvetenskaper' (i stället för NO-ämnen) för att betona det vetenskapliga förhållningssättets betydelse. På motsvarande sätt kallar Katarinaskolan SO-ämnena för 'humanstudier', för att peka ut att de handlar om människan och människans verksamhet. Samtidigt betonade grundarna historieämnets grundläggande betydelse för förståelse av den mänskliga kulturen, vikten av att studera främmande språk (mer om det nedan), och de ville framhålla de konstnärligt skapande ämnenas viktiga roll i denna helhet.

De kristna inslagen var för grundarna och stiftelsens ledamöter en bärande utgångspunkt för dem själva inför tolkningen av skolans pedagogiska uppdrag. Skolan vill synliggöra kristendomens kulturbärande och meningsskapande roll i samhället, samtidigt som man redan från början varit noga med att värna tankefriheten, uppmuntra öppenhet i livsåskådningsfrågor och betona det allmängiltiga i den humanistisk-kristna traditionen. Den första punkten i Katarinaskolans skolregler lyder "Respektera vad folk tycker och tror". Inslag i utbildningen som inspireras av kristendomen uppfattas som "en del av uppdraget att bilda eleverna genom deltagande – på vilket plan och med vilket engagemang de själva önskar – i några av våra gamla europeiska traditioner", som grundarna uttryckte det. Därigenom ville man också skapa en bekräftande miljö för elever som själva var praktiserande och som ofta känt sig fördömsfullt bemötta i den offentliga skolan, och då särskilt för elever från de ortodoxa och katolska kyrkorna som inte alltid känt igen sig i den bild skolorna gav av kristen tro (det visade sig dock med tiden att dessa kom att utgöra en förhållandevis liten andel av Katarinaskolans elever).

Katarinaskolans egen läroplan

När Katarinaskolan startade gällde inte den offentliga skolans läroplan friskolorna, utan de skulle ge en utbildning som i huvudsak motsvarade vad som stadgades i den. Därför godkändes Katarinaskolan utifrån en egen läroplan, som skrevs för detta ändamål (se dokumentet *Katarinaskolans första läroplan*). Den ligger nära dåvarande läroplaner vad gäller synen på värderingar och på skolans uppdrag, och den preciserar skolans humanistisk-kristna profil som en ambition att ge eleverna fördjupad kunskap när det gäller kristen tro och tradition, att "åskådliggöra den kristna och europeiska kulturens religiösa dimensioner" och visa att "religiös tro och praxis är en naturlig del av den verklighet vi lever i". Kristna formuleringar som förekommer där, till exempel vad gäller människans unika värde som Guds avbild, kan enligt läroplanen mycket väl tolkas allegoriskt och på så sätt kännas meningsfulla både för kristna och icke-kristna, som grundarna uttryckte det.

Språk i Katarinaskolan

Undervisning i moderna språk har från början haft en särställning i Katarinaskolan. Språk är nyckel till den mänskliga kulturen och, som vi säger till eleverna, hör språkstudierna ihop med det humanistiska sättet att tänka eftersom språk är redskap för att förstå andra människor. Till det språkval alla elever får göra från årskurs sex (eller från årskurs sju när skolan startade) har Katarinaskolan aldrig erbjudit något alternativ till att studera ett nytt modernt europeiskt språk – franska, spanska eller tyska. Eleverna i Katarinaskolan får också lära sig grunderna i ytterligare ett

modernt språk, som de läser i årskurs åtta och nio. Då kan de utöver de tre ovan nämnda språken välja italienska eller ryska. De får alltså betyg i två moderna språk, utöver engelska och eventuellt modersmål, när de slutar grundskolan. Undantaget är elever som behöver mer stödundervisning för att nå sin gymnasiebehörighet, som då får detta i stället för att börja med ett nytt språk.

Utöver detta hade skolan från början sitt alldeles egna språkämne, klassisk språktradition eller KS. Kursplanen skapades av Stephen Coombs och godkändes av Skolverket när skolan startade. I detta ämne fick eleverna bekanta sig lite med latin, men också nosa lite på klassisk grekiska och lära sig lite mer språkhistoria än vad som ingick i svenskämnet. Det innehöll även laborativa element som att skapa sitt eget språk. Ämnet var tänkt att fungera som ett bildningskitt mellan språkstudierna och orienteringsämnena, med språklig utgångspunkt i latinet men med utblickar mot alla tänkbara språk och ”språkligheter” liksom mot kulturhistorien. Eleverna läste KS ett pass i veckan under tre år och fick betyg i det.

Utveckling och förändring

Skolan startade i liten skala med omkring hundra elever fördelade på fem klasser, fyra i årskurs 7 och en i årskurs 8. De följande åren fylldes elevantalet på med nya klasser i årskurs 7 tills skolan efter fyra år hade nio klasser. Ganska snart blev söktrycket stort och skolan kunde inte ta emot alla elever som ville gå här. För att kunna behålla ett personligt engagemang och en alla-känner-alla-känsla ville man från början hålla skolan ganska liten och klasserna små, men av ekonomiska skäl blev det tidigt nödvändigt att öka klasstorleken från 20 till 22 och så småningom 24 elever per klass. I de praktisk-estetiska ämnena och på laborationslektionerna i nv-ämnena delade man upp två klasser på tre grupper, för att ge lärarna bättre möjligheter att handleda eleverna.

De första åren präglades av en stark känsla av kreativitet och entreprenörskap. Man organiserade temadagar som ibland omfattade flera dagar där eleverna utifrån de olika skolämnena studerade olika aspekter av t.ex. antiken eller Shakespeares tid, vilket också innefattade att elever uppförde musikdramatiska föreställningar specialskrivna för temat av Stephen Coombs, och ibland mer begränsade teman under delar av dagar om t.ex. existentiella frågor med gäster från olika åskådningar, studiebesök och kreativt skapande. Engagemanget från lärare och övrig personal var mycket stort och man hjälptes åt att lösa de praktiska och organisatoriska frågor som uppstod. Det fanns också en livaktig föräldraförening och föräldrar bidrog praktiskt och ekonomiskt såväl vid fester, lägerskolor och andra aktiviteter skolan organiserade som med fönstervätt och lussekattsbakning. Skolan hade en ambition att organisera språkresor till de länder vilkas språk studerades i skolan, och även om den aldrig förverkligades fullt ut genomfördes en del resor, vissa i form av utbyten där elever bodde i familjer och tog emot gästande elever i sina hem.

Grundarnas intention var att så småningom bygga ut skolan till att också omfatta gymnasiet, men det visade sig att många av skolans egna elever efter åren i en liten mysig skola längtade ut till de stora etablerade gymnasieskolorna med ett större utbud av program och inriktningar än vad Katarinaskolan kunde erbjuda. I stället fanns en stor efterfrågan från föräldrar att kunna sätta sina barn i Katarinaskolan redan från årskurs 6, eftersom många av stadens grundskolor bröt upp klassorganisationen efter årskurs fem. Från och med 2008 började skolan därför ta emot elever från årskurs 6. Söktrycket var fortsatt mycket stort, och det fanns ett behov av att öka elevantalet för att kunna finansiera en mer stabil organisation för administrations- och ledningsfunktioner m.m.. I samband med utökningen med ytterligare en årskurs påbörjades därför också en ökning av antalet klasser, för att från 2010 vara uppe i fyra klasser i varje årskurs från årskurs 6–9. Detta klassantal har skolan behållit sedan dess, men i början av 2020-talet utökades antalet elever per

klass till 26, och runt mitten decenniet har en liten undervisningsgrupp för elever med stora studiesvårigheter och stor frånvaroproblematik inrättats.

Expansionen innebar först en motsvarande ökning av antalet lärare, och behov av fler lokaler. Utöver huvudbyggnaden hyr skolan nu också klassrum, matsal och ämnessalar i två andra fastigheter i närheten och har en idrottssal på gång i en tredje (den beräknas bli färdig under hösten 2026).

Personalen har sökt sig till skolan av flera olika skäl. Personalens engagemang för skolan är påfallande, och trots att infallsvinklarna varierar mycket finns en samstämmighet vad gäller synen på uppdraget. Några är kyrkligt engagerade i olika samfund, men även andra har tyckt att arbetsplatsen varit intressant – religionsfrågan är inte en anställningsgrund. Skolans expansion i slutet av 00-talet har inneburit att alla inte längre arbetar lika nära varandra som i början av skolans historia, men andan av gemensamt ansvar och omtanke sinsemellan har bestått. Många lärare har valt att stanna på skolan under lång tid, vilket har gett en god kontinuitet, samtidigt som nya har behövt anställas när skolan har vuxit och när de äldsta har gått i pension. Kombinationen av kontinuitet och rörlighet har gett en god åldersmässig spridning bland lärarna. Katarinaskolan har också haft en förhållandevis låg rektorsomsättning och söker till sitt 33:e verksamhetsår sin fjärde rektor.

De senaste femton åren har nya skollagar, läroplaner och kursplaner minskat friskolors utrymme att vara annorlunda än de offentliga skolorna. Möjligheten för skolor att ha egna ämnen försvann med 2011 års skollag, och vi var tvungna att lägga ner vårt ämne Klassisk språktradition. Utrymmet för utveckling i form av temadagar och utbytes- och studieresor har begränsats genom mer styrande kurs- och timplaner och snävare regler för finansiering. Mer begränsande regelverk för konfessionella inslag i skolväsendet har snävat in utrymmet för hur skolan gestaltar sin humanistisk-kristna profil. Men inom de ramar som gäller fortsätter skolan att verka i grundarnas anda.

Katarinaskolans profil och identitet

Katarinaskolan har sitt enda existensberättigande genom att vi kan utveckla och uppehålla en praktik som visar för våra elever – de som nu går i Katarinaskolan och de som vill komma till oss i framtiden – och för oss själva som arbetar i skolan, att vi har våra egna kvaliteter att tillföra till en disparat skolmarknad. Inga politiker har beslutat om vår existens, och inga organisationer eller företag driver skolan för några andra ändamål än det vi kan bidra med för att främja våra ungdomars mognad, bildning och kunskapsutveckling i vår dagliga verksamhet. Våra främsta tillgångar är berättelsen om våra grundares engagemang och övertygelse, och vår förankring i de humanistisk-kristna grundvärderingarna och de bildnings- och utvecklingsideal som är förknippade med dem. Medarbetarnas personliga utgångspunkter i förhållande till den humanistisk-kristna inriktningen varierar, men engagemanget för människans värdighet och omsorgen om varje barn har alla gemensamt. Det finns ett grundläggande förtroende för att alla drar åt samma håll i det gemensamma arbetet.

Skolan har lagt stor vikt vid att skapa egna traditioner, dels i bildningssyfte men också för att stärka gemenskapen och känslan av samhörighet. Det tror vi också har bidragit till trivseln på skolan. Skolan har sitt eget motto – *de veritate laetitia* (se ovan) och en skolsång, som på ett lekfullt och arkaiserande sätt utvecklar detta. Alla klasserna är uppkallade efter första bokstaven i namnet

på heraldiska djur på latin (namnen på skolans fem första klasser är: Aquila, Bos, Cervus, Draco och Equus). Varje klass har sitt eget djur, och namnen återanvänds inte. Klassen kommer sedan utifrån klassnamnet fram till hur en i bilden tillverkad vapensköld skall se ut, en sköld som efter avslutad skolgång på Katarinaskolan i en högtidlig ceremoni hängs upp på särskild plats tillsammans med tidigare avgångsklassers sköldar.

Även klassrummen i skolan är benämnda på ett speciellt sätt: efter viktiga städers latinska namn, städer viktiga för europeisk historia och kultur. När namnen tillkom fanns ofta en anknytning till något ämne som brukade studeras i just den salen (engelska i Londinium, spanska i Toletum, matematik i Syracusae osv), men med åren har detta samband luckrats upp.

Varje vecka startar med en samling på måndagsmorgonen. I klassrummet placeras eleverna i en cirkel, så att alla kan se varandra, och får öva sig på att var en får säga sitt och på att lyssna till varandra – allas ord räknas. En del av samlingen äger rum årskursvis på Slottsbiografen, där rektor hälsar eleverna välkomna till en nya arbetsvecka och eleverna i årskurs nio turas om att hålla ett litet föredrag om valfritt ämne. Samlingen på Slottsbiografen avslutas med att alla står upp för en kort stunds tystnad och eftertanke, under det att rektor läser bönen Fader vår. För att markera var och ens rätt till tankefrihet uppmanas eleverna att under tiden tänka på något de själva tycker är viktigt. Den som inte vill stanna kvar när bönen läses kan i stället gå ut i förrummet för en tyst samling tillsammans med någon annan vuxen.

I övrigt märks de kristna inslagen främst genom att det i skolans huvudbyggnad finns ett lugnt rum för stillhet och eftertanke (det alltid öppna Katarinarummet med flera ikoner som målats särskilt för skolan, bl.a. föreställande skolans skyddshelgon Katarina av Alexandria), genom skolavslutningarna som hålls i St Lars kyrka, och genom att de kristna högtiderna uppmärksammas i vårt veckobrev och i några av skolans traditioner.

Läsårets återkommande traditioner, som i varierande grad både bidrar till bildningsverksamheten och stärker känslan av samhörighet och gemensam glädje, ser vi som ett led i vårt identitetsbyggande. För att de nya eleverna snabbt ska lära känna varandra återkommer varje höst således ett par dagars *lögarskola* för varje klass i början av årskurs 6, följt av ett *insparksdisco* för eleverna i de yngsta klasserna. Skolans grundare Lotta Misgeld träffar också de nya klasserna varje år för att berätta om skolan.

Skolans skyddshelgon *Katarina av Alexandria* uppmärksammas i slutet av november, med besök av Lotta Misgeld som berättar om Katarina-legenden. Då sjunger vi också en sång om Katarina som skolans hjältinna, med text (på latin och grekiska!) och musik av Stephen Coombs. Inför Advent bjuder vi in till ett *Adventsfika* en sen eftermiddag på skolgården med ljus och värmande drycker, med körframträdanden och utställningar av elevarbeten i de praktisk-estetiska ämnena. *Lucia* firas med ett roligt och stämningsfullt musikdrama med anknytning till helgonlegenden och julmysteriet – vi har några olika versioner, de flesta författade av Stephen Coombs.

Vid *julavslutningen* i St Lars kyrka, som är det enda tillfället när alla i skolan är samlade på samma ställe, har vi en mycket uppskattad tradition med läsning av julevangeliet på olika språk – olika elever får komma fram och läsa några verser var, antingen på grekiska, latin eller något av de språk som studeras i skolan, eller något av de modersmål som finns representerade. Det kan bli bortåt ett femtontal olika språk. Översättningen till svenska läses också.

En av vårterminens höjdpunkter är *Karnevalsfesten* med maskerad, dit alla som vill får komma utklädda och delta i dans, lekar och uppträdanden. Den äger som sig bör rum på Fettisdagen innan den västerländska fastan börjar. Ofta bjuds eleverna också på semlor på fettisdagen, och våfflor på Marie bebådelse dag.

Sommaravslutningen har olika form för årskurs 9 och de yngre årskurserna. Avslutningen för årskurs 9 har sin egen form med en högtidlig avslutningsceremoni på Slottsbiografen. Alla år fram till 2021 har huvudnumret varit uppläsning av latinska epigram till klasserna, författade av Stephen Coombs, där klassernas olika karaktärer och bidrag till gemenskapen i skolan uttryckts med anknytning till de djur de är uppkallade efter – en tradition som med Stephens bortgång har fått sitt slut. Till Stephen Coombs minne delar skolan nu ett stipendium – *Stephani Coombi in memoriam* – till en elev i årskurs 9 som visat stora kunskaper och färdigheter i den anda som Stephen skapade under sin tid som studierektor och lärare på Katarinaskolan. Dagen innehåller också en festlig måltid för hela årskursen och deras lärare med tal och uppträdanden, presentation och upphängning av klassernas vapensköldar, och ett avskedstårtkalas med klassen.

Avslutningen för de yngre årskurserna har en enklare form. Den inleds med en gemensam ceremoni i St Lars kyrka och avslutas med en kort samling i klassrummen. Under skolans första tid hade vi också deras avslutningshögtid på Slottsbiografen, men efter önskemål från elever flyttade vi över den till kyrkan som de tyckte gav en högtidligare inramning. Vi är tacksamma mot St Lars församling som låter oss vara där.

Skolans traditioner och andra särdrag betyder olika mycket för olika elever. Några kanske är en aning likgiltiga, medan andra visar att de uppskattar att gå i en skola som är lite annorlunda. Deras sätt att delta i våra traditioner visar att de uppskattar skolan och sätter värde på dess särart: detta inverkar positivt på deras motivation att klara både sina egna och skolans krav vad gäller inläring och träning. Samtidigt som de får omväxling från det vardagliga arbetet utvidgas deras syn på olika kulturområdets förmåga att förtjusa och att förse livet med mening. Det är inte omöjligt att elevernas respekt för varje människas särart får stöd av det faktum att själva skolan har en särart. Vår ambition är att på så många sätt som möjligt fläta samman det gamla och det nya, det välkända och det främmande, det anspråksfulla och det lättsamma, tradition och förnyelse

Flertalet av våra elever är själva inte utövande kristna och har begränsad erfarenhet av religionsutövning, och den religiösa aspekten på vår profil betyder inte särskilt mycket för dem. Men i samtal med eleverna hör vi ibland att man tycker att de kristna inslagen i skolans traditioner bidrar till skolans karaktär och ger en gemensam grund. Betoningen av varje persons rätt till tankefrihet och respekten för olika livsåskådningar gör att ingen heller känner sig hämmad av detta.

Mars 2026